

Remissvar

registrator.lsf@ssl.se

2020-12-11 Stockholm

Region Stockholms förslag till Life Science-strategi för Stockholmsregionen

Dnr: RS 2019-0751

Läkemedelsindustriföreningen, Lif, har i juni 2020 beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på Region Stockholms förslag till Life Science-strategi för Stockholmsregionen.

Generella synpunkter

Utifrån regeringens uttalade mål i den nationella Life Science-strategin om att Sverige ska vara en ledande Life Science-nation välkomnar Lif att Region Stockholm utarbetat en regional Life Science-strategi som bidrar till att nå de nationella målsättningarna. Lif delar bilden av att det finns unika förutsättningar i Stockholmsregionen för att skapa ett internationellt konkurrenskraftigt Life Science-kluster i bred samverkan mellan akademi, hälso- och sjukvård och näringsliv. Med den särställning som Region Stockholm har följer ett särskilt ansvar även för det nationella perspektivet.

Den forskning och utveckling som läkemedelsföretag bedriver inkluderar explorativ forskning, preklinisk läkemedelsutveckling och kliniska läkemedelsprövningar men även uppföljande forskning och registerstudier i den kliniska vardagen avseende behandlingsmönster, behandlingseffekter, säkerhet och kostnadseffektivitet. Företagens forskning är internationell och helt beroende av ett nära samarbete med såväl akademi som hälso- och sjukvård. Det är bland nya innovativa företag med ursprung i en stark akademisk forskningsmiljö som läkemedelsföretagen i stor utsträckning finner sina framtida samarbetspartners. Lif vill därför understryka vikten av en konkret regional Life Science-strategi som – utifrån respektive aktörs behov - stärker samverkan i ekosystemet i syfte att maximera utväxlingen av strategin ur ett regionalt såväl som nationellt perspektiv.

De forskande läkemedelsföretagen har ett genuint intresse av en nära samverkan med akademi och hälso- och sjukvård för att genom utveckling och uppföljning av nya behandlingar bidra till bättre vårdkvalitet och ökad patientnytta. För att ytterligare stärka möjligheterna till samverkan behövs tydliga ingångar för företagen till akademien och hälso- och sjukvården för att identifiera relevanta samverkanspartners. Lif vill också betona vikten av effektiva och förutsägbara processer för att skapa goda förutsättningar för företagsinitierad klinisk forskning och kliniska läkemedelsprövningar i Stockholmsregionen.

Remissvar

Detaljerade synpunkter

4.1 Världsledande tillgång till strukturerade hälsodata och vårdprocessdata

Hälsodata lyfts i strategin fram som ett av Stockholmsregionens styrkeområden och ett nyckelområde för att bidra till strategins övergripande målsättningar.

Lif ser mycket positivt på Region Stockholms inrättande av Centrum för Hälsodata (CHD) som en infrastruktur för att tillgängliggöra regionens hälsodata. Genom en strukturerad modell för tillgängliggörande av hälsodata ser Lif goda möjligheter till ett ökat nyttiggörande utifrån ett patientperspektiv. Tillgång till hälsodata är en grundläggande förutsättning för att kunna utveckla ny diagnostik och nya behandlingar. Lif vill därför särskilt betona vikten av att CHD ökar tillgängligheten av hälsodata för externa parter såsom läkemedelsföretag.

Möjligheten för företag att genom CHD få tillgång till hälsodata är avgörande för att nå ambitionen att CHD ska fungera som ett nav för forskning och innovation och är en viktig konkurrensfaktor för Stockholmsregionen då få andra regioner har en liknande struktur på plats. Genom ökade möjligheter för CHD att initialt tillgängliggöra hälsodata genom statistik och aggregerade data ser Lif goda möjligheter att öka nyttiggörandet av hälsodata från Stockholmsregionen också för externa parter såsom de forskande läkemedelsföretagen.

Lif instämmer i målet för CHDs verksamhet om att bidra till vård- och patientnytta men vill betona vikten av att bejaka vård- och patientnytta ur ett brett perspektiv. Uppdraget till CHD bör utvidgas till att i högre utsträckning bistå projekt som har en extern forskningshuvudman men som utgår från CHDs målsättning om att bidra till vård- och patientnytta. För att realisera målsättningen om att vara en internationellt ledande Life Science-region är det viktigt att lyfta blicken och vara en partner även i projekt som inte i nuläget identifierats som prioriterade av Region Stockholm men med tydlig vård- och patientnytta.

Såväl hälso- och sjukvården som läkemedelsföretagen har behov av att genomföra kliniska uppföljningsstudier som ger kunskap om hur nya behandlingar används på bästa och mest effektiva sätt, exempelvis inom regionernas *process för ordnat införande*. Studier av denna typ är beroende av tillgång till hälsodata och Lif föreslår därför att CHD initierar samverkansprojekt för uppföljning och utvärdering av nya behandlingar med tillgång till hälsodata. På så sätt kan Stockholm och Sverige bidra till den internationella kunskapsgenereringen för nya läkemedel och behandlingar.

4.2 En hälso- och sjukvård samt omsorg tillgänglig för forskning, innovation och näringslivssamverkan

Att forskning och innovation är tydligt integrerad i hälso- och sjukvården är en absolut förutsättning för att regionen långsiktigt ska kunna erbjuda invånarna en hälso- och sjukvård i absolut framkant. Lif instämmer till fullo i strategins ambition att tillgängliggöra hela hälso- och sjukvårdsstrukturen för forskning, innovation och näringslivssamverkan. För att åstadkomma detta i praktiken vill Lif betona vikten av att kunna bedriva klinisk forskning och kliniska läkemedelsprövningar nära patienten. Det i

Remissvar

Stockholmsregionen välutvecklade vårdvalssystemet ställer ökade krav på att effektivt kunna mobilisera och tillgängliggöra sjukvårdssystemet för dessa ändamål. Lif ser att det bör ske genom att regionen i sjukhusavtal och vid upphandling om vårdval inkluderar ett särskilt uppdrag om forskning, innovation och näringslivssamverkan som utformas på motsvarande sätt som hälso- och sjukvårdsuppdraget.

Utöver behovet av ett särskilt uppdrag avseende forskning, innovation och näringslivssamverkan vill Lif också betona vikten av att hälso- och sjukvårdens personal ges resurser och utrymme att delta i klinisk forskning, kliniska läkemedelsprövningar och innovationsprojekt som en integrerad del av sitt arbete. Genom att skapa en incitamentsstruktur för att stimulera ökat deltagande i kliniska läkemedelsprövningar skulle Stockholmsregionens konkurrenskraft öka så att ytterligare företagsinitierade kliniska läkemedelsprövningar kan attraheras.

En ytterligare viktig faktor för att möjliggöra forskning och innovation i hela hälso- och sjukvårdssystemet i Stockholmsregionen är tillgång till relevanta stödfunktioner såsom *Stockholms medicinska biobank (SMB)* och den regionala noden för *Kliniska Studier Sverige*. Lif vill betona att för att till fullo realisera Stockholmsregionens potential behöver stödet till dessa funktioner stärkas för att öka kapaciteten och därmed ge förutsättningar för fler kliniska läkemedelsprövningar.

4.3 Patient och invånare får tillgång till högupplöst diagnostik, individanpassad prevention och behandling

Implementering av precisionsmedicin i hälso- och sjukvården är en bärande del i regeringens nationella Life Science-strategi och på motsvarande sätt utgör precisionsmedicinens roll i hälso- och sjukvården en viktig del i Region Stockholms strategi. Redan idag finns ett antal nya diagnostik- och behandlingsmetoder tillgängliga som faller inom ramen för precisionsmedicin. Lif vill därför betona att implementering av precisionsmedicin inte är en framtidsfråga utan en fråga som är högst aktuell här och nu. Genom ambitionen i strategin om att snabbare implementera avancerad diagnostik och förbättra tillgången till mer individanpassade behandlingar finns goda förutsättningar att öka takten i den implementering som delvis redan pågår. Det kan ge Stockholmregionen en framskjuten position som en attraktiv region för de internationella läkemedelsföretagens investeringar i såväl forskning och innovation som tidig introduktion av nya behandlingar.

Lif instämmer vidare i vikten av att utveckla Stockholmsregionens arbete med prevention och preventiva insatser. En viktig del för ökad prevention, framförallt sekundärprevention, är tillgång till läkemedel som en viktig komponent för att tidigt minimera risken för återfall eller progress av sjukdom. Lif vill därför betona att inom ramen för preventionsarbetet tydligt adressera betydelsen av läkemedel för att uppnå målet om att genom ökade preventiva insatser öka invånarnas hälsostatus.

Nya möjligheter till diagnostik och behandling har utvecklats mycket snabbt. Stockholmsregionen har unika möjligheter att omsätta dessa forskningsgenombrott till klinisk nytta genom tillgången till den nationella forskningsinfrastrukturen *Science for Life Laboratory* och världsledande forskningsmiljöer på KI, KTH och SU samt genom att nationella initiativ som *GMS* har stark representation i Stockholmsregionen.

Remissvar

Läkemedelsföretagen har också under lång tid arbetat med utvecklingen av nya diagnostik- och behandlingsmetoder kopplat till precisionsmedicin, vilka nu börjar implementeras och tillgängliggöras för svenska patienter. Företagen har därigenom byggt upp en betydande kunskap och kompetens kring dessa nya behandlingsmetoder men också erhållit en djup förståelse av de behov och utmaningar hälso- och sjukvården står inför när det gäller att implementera precisionsmedicin. Lif vill därför särskilt lyfta fram vikten av samverkan mellan hälso- och sjukvården och företagen för att gemensamt kunna accelerera implementeringen av precisionsmedicin på såväl regional- som nationell nivå. Exempelvis genom att gemensamt identifiera behov av utbildningsinsatser och särskilda satsningar kring utveckling av kapacitet och modeller för ökad användning av hälsodata som kan lägga grunden till partnerskap inom dessa områden specifikt.

4.4 Tvärvetenskaplig samverkan skapar lösningar för komplexa utmaningar

Lif ser tvärvetenskaplig samverkan som ett viktigt verktyg för att lösa mångfacetterade utmaningar. Lifs förslag kopplat till strategiområde 4.4 finns primärt beskrivna under avsnitt 4.3 men delvis också under 4.2.

4.5 Life Science-företagen forskar, utvecklas och växer i Stockholmsregionen

Stockholmsregionen har unika förutsättningar att bidra till utvecklingen av framgångsrika Life Science-företag genom tillgången till universitetssjukvård, världsledande akademisk forskning och en välutvecklad näringslivssamverkan, som sammantaget bidrar till en stark regional innovationskraft. Det regionala innovationssystemet skapar också goda förutsättningar för företag att växa och utvecklas. Lif vill betona vikten av att konkretisera och positionera det regionala innovationssystemets erbjudande i relation till det nationella innovationssystemet för att skapa den tydlighet och transparens som behövs för att företagen ska kunna navigera och få tillgång till olika innovationsstöd beroende på aktuell utvecklingsfas av.

En annan viktig del som Lif särskilt vill lyfta fram kopplat till ökad tillväxt inom Life Science-området är tillgång till relevanta forskning- och innovationsinfrastrukturer. Det inkluderar både akademiska forskningsinfrastrukturer såsom *Science for Life Laboratory* och infrastrukturer med en tydlig förankring inom såväl akademi som hälso- och sjukvård såsom *SMB* och *KI Biobank* liksom *CHD*, noden i *Kliniska Studier Sverige* och *GMS*-noden. Lif vill understryka vikten av att dessa infrastrukturer har tillräckliga resurser för att svara upp också mot Life Science-företagens behov av snabbhet i handläggningen. Effektiva och förutsägbara processer bidrar till att Life Science-företag i Stockholmsregionen kan utvecklas och växa och därigenom till ökad tillväxt och fler arbetstillfällen inom den regionala Life Science-sektorn.

Lif också lyfta fram vikten av att skapa ett attraktivt erbjudande för producerande Life Science-företag. Att attrahera produktionsinvesteringar till Stockholmsregionen är av stort värde utifrån ett regionalt utvecklingsperspektiv med potential att bidra till ökat antal arbetstillfällen inom Life Science-sektorn.

Remissvar

Lif ser slutligen fram emot det viktiga arbetet med att fastställa Stockholmsregionens Life Science-strategi som nu tar vid och bidrar gärna i arbetet med att ta fram handlingsplaner för att realisera strategins målsättningar.

Med vänlig hälsning

Anders Blanck
Generalsekreterare